

تدوین راهکارهای طراحی جداره‌های شهری بر اساس اصول زیبایی‌شناسی رنگ‌ها؛ نمونه موردی خیابان عقیف آباد شیراز

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۲۰

کد مقاله: ۵۷۹۲۹

سحر صلاحی^{۱*}، حامد مضطرزاده^۲

چکیده

در حال حاضر در کلان‌شهر شیراز طراحی بخصوصی به‌منظور جداره‌های زیبایی‌شناسی خصوصاً از منظر رنگ‌ها در سطح خیابان‌های شهری وجود ندارد. هدف این پژوهش راهکارهایی در جهت بهبود منظر شهری در سطح خیابان‌ها و جداره‌ها و نماهای شهری می‌باشد. پژوهش حاضر، پژوهشی تحلیلی-کاربردی می‌باشد. در حوزه مطالعات میدانی، روش پیمایشی با ابزار گردآوری داده به‌صورت پرسشنامه می‌باشد که در قالب مطالعه‌ی کاربردی، تجزیه و تحلیل داده‌های مورد بررسی می‌پردازد. جامعه آماری و حجم نمونه‌ها تمامی ساکنین شهر شیراز می‌باشند که از این تعداد ۴۰۵ نفر طبق روش کوکران و روش نمونه‌گیری انتخاب شدند و داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. پایایی این پرسشنامه محقق ساخت، ۰/۹۴ می‌باشد. نتیجه حاصله در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت دیدگاه مردم عادی با دیدگاه کارشناسان متفاوت است. مردم عادی به‌ظاهر بناها توجه کرده و اولویت‌بندی‌شان بر اساس سلیقه‌شان می‌باشد اما در نظر کارشناسان به بناها بر اساس اصول علمی و تخصصی طراحی در بناها توجه می‌کنند. هم‌چنین در انتهای مقاله به راهکارهای در خصوص بحث زیبایی‌شناسی رنگ‌ها در طراحی جداره‌های شهری ارائه گردیده است.

واژگان کلیدی: جداره‌های شهری، زیبایی‌شناسی، رنگ‌ها

۱- دانشجوی دکتری معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز (نویسنده مسئول) sahar.salahi@hotmail.com

۲- دکتری تخصصی، استادیار گروه معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز

۱- مقدمه

جداره‌های شهری، یکی از عرصه‌های منظر شهری است که در ارتباط زیادی با ناظرین قرار دارد، در صورتی که این سطوح، دارای ارزش‌های بصری هماهنگ با محیط و بستر باشد، واجد ارزش‌های زیبایی‌شناسانه خواهند بود. زیبایی و زیباشناسی در طول قرن‌ها از طرف نظریه‌پردازان متعددی مورد بحث و بررسی قرار گرفته و تکامل یافته است. می‌توان چنین بیان کرد که زیبایی در مقوله جداره‌های شهری به‌نوعی حاصل عناصر کالبدی مورد استفاده در آن می‌باشد؛ بنابراین توجه به عامل زیبایی در طراحی جداره‌های شهری بسیار حائز اهمیت می‌باشد. (اشرف نهند، ۱۳۹۷) هدف هر معمار خوب ارائه یک اثر معماری خوب است. منظور از یک واژه خوب از یکسو رعایت تمامی قوانین فیزیکی بنا، عوامل اقتصادی، کاربردی و مانند آن و از سوی دیگر تشکیل یک ساختار زیبا و رضایت بخش است. آزادی عمل معمار محدود است و وظیفه ساختار بندی زیبای بناها نیز به او محول شده است؛ و بدین ترتیب، هدف او خلق یک اثر معماری زیبا، یعنی یک اثر خوب با ویژگی‌های زیبایی‌شناسی فراوان است. هدف زیبایی‌شناسی این است که چگونگی محیط پیرامون و جایگاه شخص در آن را به معنای واقعی درک کند. (گروت، ۱۳۹۴: ۵۳) با توجه به اینکه، جداره‌ها از مهمترین عناصر منظر شهری محسوب شده و توجه به این موضوع می‌تواند از بسیاری جهات به مانند افزایش کیفیت دیداری شهر، متمر ثمر واقع شود. موضوع جداره‌های شهری، از موضوعات مهم و اساسی مورد توجه طراحان شهری، معماران و حرفه‌مندان از یک سو و از سوی دیگر نهادهای اجرایی درگیر با مسائل شهری است، چراکه آن‌ها هویت بصری و ویتترین شهری است؛ که در وهله اول به دید ناظران فضا می‌آید، بنابراین به نظر می‌رسد باید تدابیری در ساماندهی منظر شهری صورت پذیرد. (محمدی، مریم، ۱۳۹۵: ۱۱) از آنجاکه طراحی شهری همواره با ادراک مخاطب خود که همان شهروندان می‌باشد سروکار دارد، جداره‌های شهری که بخش اعظم آن را نماهای مسکونی تشکیل می‌دهد اهمیت ویژه ای می‌یابد (پاکزاد، ۱۳۸۲: ۵۵) زیبایی‌شناسی معماری به بررسی مبانی کیفی و نظری در هر طرح به آمایش عناصر خلق این زیبایی و به همراه کیفیت مطلوب می‌پردازد. امروزه در ایران، چیزی به غیر از بی‌نظمی، آشفتگی و نابسامانی از چهره شهر دیده نمی‌شود که دلیل آن را می‌توان ترکیب بد ارتباط نمای ساختمان‌ها و کیفیات بد ساخت وساز ابنیه شهری، مدگرایی و فرهنگ ساخت، ارزش زمین و ضوابط و قوانین ساخت بدنه شهری نامید. (ادیب زاده، ۱۳۹۶) یکی از شهرهایی که از فقدان اصول جداره‌های شهری رنج می‌برد، کلان‌شهر شیراز میباشد. ترکیب و ارتفاع بی‌ارتباط ساختمان‌ها در جداره شهری موجب گردیده است که آلودگی‌های تصویری در سطح شهر بوجود آید، همچنین خوانایی بد جداره‌ها و نماها موجب اغتشاش بصری گردیده است. از آنجایی که کالبد فضایی بسیار بد طراحی گردیده است و جداره‌ها نیز در پی آن بدون هدف و طراحی و رنگ بندی و اصول خاصی اجرا گردیده‌اند. پس جداره خیابان شهرها نیاز به مولفه‌های مفهومی و تاثیرگذار دارند. با توجه به اینکه در بسیاری از نقاط دنیا جداره‌های شهری چه از لحاظ زیبایی‌شناسی رنگ و چه از لحاظ زیبایی بصری، هماهنگی محیط، راهکارهای بسیار خوبی اراعه شده و اجرا گردیده است. میتوان این امید را داشت که در ایران و بالاخص شیراز، بتواند شاهد عرصه‌های زیبای محیط و منظر باشد. این پژوهش در صدد آن است که راهکارهایی به‌منظور طراحی جداره‌های شهری، در کلان‌شهر شیراز اراعه دهد تا از لحاظ زیبایی‌شناسی و هارمونی و هماهنگی بین عناصر شهری از طریق رنگ‌ها، بتوان فضایی دلچسب و مناسب از لحاظ منظر شهری پدید آورد.

۲- پیشینه پژوهش

در سال‌های اخیر به‌منظور بررسی جداره‌های شهری، تحقیقات گسترده‌ای صورت گرفته است که در جدول زیر تعدادی چند از این دسته تحقیقات مورد مطالعه قرار گرفته است. با توجه به اینکه رنگ یکی از عناصر مهم و اصلی در درک فضاها و عناصر شهری و همچنین زیبایی‌شناسی میباشد. تحقیق پیش رو به این مساله مهم در شهر پرداخته است تا بتوان ضمن به بررسی راهکارهایی برای مواجهه با جداره‌هایی که بدون تدبیری رها گردیده‌اند، راهکارهایی را ارائه گرداند.

جدول ۱: پیشینه تحقیق: منبع: نگارنده

نویسندگان	نام مقاله یا کتاب	سال	روش تحقیق	نتیجه و معیارها
هدمن و یازوسکی	در کتاب مبانی طراحی شهری	۱۳۸۴	برای تناسب با زمینه و وحدت بصری باید دارای ویژگی‌های معین و مشترک باشد	تناسبات پنجره‌ها، محل قرار گیری ورودی، عناصر تزئینی، سبک، مصالح و خط بام
کرامین	مقاله: مفهوم محیط شهری	۲۰۰۷	فرم شطرنجی و شمارش دستی	نوع جدید روش محاسباتی تنوع اجزا در نما
جی استوالد و همکارانش	مقاله: روش کمی ارزیابی تصاویر معاری	۲۰۰۸	روش جعبه شماری و مقایسه تطبیقی نمای سنتی و مدرن	خطوط افقی و مورب موجود در یک نما را مشخص کردند
موسوی و سرینه باغی و صادقی	ارائه فرایند طراحی جداره‌های شهری در جهت ارتقای کیفیت‌های بصری	۱۳۹۵	ارائه فرایند طراحی جداره‌های شهری	ادراک بصری عضو تفکیک ناپذیر در منظر است که بر کیفیت زندگی شهروندان موثر است

نویسندگان	نام مقاله یا کتاب	سال	روش تحقیق	نتیجه و معیارها
	زیبایی‌شناسی منظر شهری			
عبداللهی و همکاران	مقاله: تاثیر نمای بناهای تاریخی بر تصویر ذهنی شهروندان تبریز	۱۳۹۲	عوامل ارزیابی نماهای شهری را سنجیده اند	عوامل ادراکی، وضوح، پیچیدگی، حس تعلق، اصالت، دوام، معنی دار بودن، یکپارچگی کالبدی و بصری، میزان وابستگی، انگیزش و آرام بخشی
بهرامی	مقاله: بازشناسی مفهوم منظر شهری و مولفه های تاثیر گذار در طراحی بدنه فضای شهری	۱۳۹۶	با استفاده از روش توصیفی تحلیلی به شناخت منظر جداره می پردازد	فرسودگی و ناپایداری ابنیه ارزشمند و بهسازی کالبدی، ترمیم خط آسمان و سپس مرمت نماهای فرسوده را پیشنهاد میدهد.
جاسمی پور و جهان بخش	مقاله: واکاوی نقش زیبایی‌شناسی در ارتقا سطح کیفی نمای بدنه های شهری	۱۳۹۶	ارتقا سطح کیفی از ترجیحات زیبایی‌شناسی با پرسش نامه به روش توسعه ای-کاربردی	از مفاهیم تقارن، ورودی، نورپردازی، هویت، زمینه گرایی و وحدت برای ارتقا سطح بدنه های شهری استفاده می کند.
رحمانی و همکاران	آرامش پنهان فرم و رنگ در سیمای بدنه های شهری	۱۳۹۵	روش کمی: پویایی فضاهای عمومی، برآورده ساختن نیازها و توجه به رفتارهای شکل دهنده	با توجه به نقش حیاتی فرم و رنگ بر زندگی، چه از بعد زیبایی و چه از بعد هویت، بسیاری از مشکلات رفتاری زندگی شهری کاهش میابد.
اوتابرتا و همکاران	مطالعه نمای ساختمان در شهر لاهیجان، ایران: تأثیر آن عناصر بصری نما در تصویر تاریخی.	۲۰۱۲	هدف بررسی کیفیت محیطی با تحلیل نما و جداره	سبک معماری، رنگ، مصالح، فرم و نحوه طراحی ساختمان بیشترین تاثیر
تدین و همکاران	ارائه روشی به منظور تحلیل و الگوبرداری از رنگ جداره‌ها در منظر فضاهای شهری	۱۳۹۷	با هدف رسیدن به روش بهینه سنجش تاثیر رنگ بر جداره	رنگ به عنوان بخشی از نما و جداره تاثیر زیادی دارد و یک محرک طبیعی برای بیان احساسات و فرهنگ می باشد.

۳- مبانی نظری

۳-۱- تعریف جداره‌ها و دیدگاه تئوریکسین ها در مورد تعاریف جداره‌های شهری

معمولا واژگان متعددی در معرفی بدنه های شهری به جای یکدیگر به کار گرفته میشوند. گاه از اصطلاح بدنه های شهری استفاده میشود و گاه به آنها جداره‌های شهری اطلاق میگردد. منظور از جداره، سطوح مربوط به دیوارهای محوطه هایی است که هیچ ساختمانی به صورت بالفصل به آن ملحق نیست نظیر دیوار باغات و نظایر آن (شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، ۱۳۸۷) حیب برای اعتقاد است، نمای شهری که بتواند تصویر مناسبی از خود به جای بگذارد، می تواند نقش اجتماعی هم داشته باشد، چرا که به مردم کمک می کند، بدانند در کجا هستند و در نتیجه محیط را خوانده، به نحو مطلوب تری فعالیت هایشان را تنظیم کنند و حتی می تواند خاطرات جمعی و ارتباطات گروهی را افزایش دهد (حیب، ۱۳۸۵: ۵۳). معمولا بدنه های شهری در قالب اجزای محصور کننده خیابان و میدان تعریف میگردند و از همین رو اصول و قواعد بسیاری در ارتباط با همنشینی نماهای مختلف در کنار هم مطرح میشود. هدمن معتقد است که منظر یک خیابان به صورت طولی و عرضی، بوسیله بدنه ها تعریف میشود که نسبت بدنه ها به عرض خیابان و ترکیبات جمعی آنها حس فضایی متفاوتی را در بیننده ایجاد میکند. یکی از این مولفه های تاثیر گذار بر منظر شهری نمای ساختمان هاست. منظر خارجی بنا و عمارت، فن روسازی ساختمان و ساخت نمای عمارت، تعریف شده است. نما سطوح تشکیل دهنده هر بدنه و جزئی از بدنه است که پوسته یا پوسته های ظاهری هر بنا یا ساختمان را تشکیل میدهد. نما در واقع عاملی است که درون ساختمان را از بیرون آن جدا میکند و به طور مستقیم بر کارکرد و ارزش خیابان و میدان موثر واقع میگردد. اگر به نمای ساختمان بدون در نظر گرفتن نمای دیگر ساختمان های شهر توجه شود، همگونی نمای شهری در مجموع از بین میرود. (شویر حقیقی، ۱۳۹۵) پاکزاد در تعریفی از جداره‌های شهری آن ها را فضاهای شهری مینامد که توسط تعدادی توده ساختمانی محدود تعریف میشوند که دارای حجم و سطوح قابل رویت از فضای عمومی هستند، بدنه ها یک سطح بسته یا احجامی از بنا میباشند. هر حجم به نوبه خود متشکل از سطوح مختلف است. این سطوح از بنا را معماران نما می نامند؛ اما در طراحی شهری کلیه سطوح یا احجام تشکیل دهنده محدوده فضا، به عنوان بدنه های شهری دیده میشوند. هر بدنه از فضای شهری، متشکل از چندین نما میباشد. بدنه ها از طرفی محدود به زمین و آسمان و از طرفی محدود به ساختمان هستند یا معابر

مجاور (پاکزاد، ۱۳۸۴) ملک طباطبایی نیز جداره‌ها را سطوح عمودی تعریف کننده یک معبر معرفی میکند. همچنین میگوید جداره یک سطح بسته و یا وجهی از یک بنا نیست، چرا که ممکن است یک سطح عمودی پیوسته بدون بازشو، سطح عمودی پیوسته با تعدادی بازشو و یا سطحی شفاف مانند درخت یا ستون باشند. (طباطبایی، ۱۳۹۰: ۱) او در کتابش شناخت و طراحی جداره‌های شهری را به پنج قسمت مشخص میکند: ۱- هدف کالبدی ۲- ادراک محیطی و معنایی ۳- فعالیتی و عملکردی ۴- حفاظتی ۵- بهره برداری - ذکاوت در تعریفی دیگر جداره‌ها را بدنه خیابان و بخش اصلی کالبد خیابان را میداند؛ که در حقیقت این عنصر فضای خیابان را مشخص میکند و به آن مفهوم محیطی میبخشد. (وحدت، ۱۳۹۴) در این تحقیق از اصطلاح جداره‌های شهری استفاده میشود و همچنین با نظر دکتر حبیب در مورد به جای گذاری تصویر مناسبی موافق بوده و از جنبه‌های خطرات جمعی نیز برخوردار میباشد. همچنین با نظر دکتر پاکزاد موافق تر میباشد که بدنه‌ها از طرفی محدود به زمین و آسمان و از طرفی محدود به ساختمان هستند و جداره‌ها در نظر دکتر طباطبایی از لحاظ تقسیم بندی ایشان در این مقاله بیشتر به قسمت ادراک محیطی و معنایی و فعالیتی و عملکردی و حفاظتی آن پرداخته میشود.

۲-۳- انواع گونه‌های جداره

انواع جداره‌ها شامل: ۱- جداره پیاده راه: توقع ذهنی: جداره پیاده راه باید شاد، زنده، چشم نواز، و حاوی اطلاعات گوناگون بصری و معنایی باشد. ۲- جداره بن بست: توقع ذهنی: ۱- امنیت و محریمیت فضا را القا کند ۲- هویت مسکونی بودن را القا کند-۳- القا سکون و آرامش-۴- القا حس دنجی و خودمانی بودن-۵- باید عامل بین ارتباط درون و بیرون باشد. ۳- جداره خیابان محلی: توقع ذهنی: دارای اطلاعات بصری برای عابر پیاده و سازماندهی اجزا جداره به صورت یک کلیت با هویت. جداره خیابان محلی باید معرف یک محله مسکونی باشد و برای عابر نشاط و جنب و جوش و تحرک را القا کند. ۴- خیابان عبوری: توقع ذهنی: ۱- القا تحرک و پویایی-۲- عاری از عوامل جلب کننده و توجه راننده و مکث کننده باشد-۳- دارای وحدت باشد-۴- توجه به ساماندهی اجزا جداره و ابعاد کیفی ساماندهی-۵- جداره بزرگراه: توقع ذهنی: باید با خیابان فاصله داشته باشد و جزییات جداره برای عابر سواره قابل رویت نباشد و اجزای درشت به علت سرعت و ریتم هم باید به پویایی جداره کمک کند. ۶- جداره میدان شهر: توقع ذهنی: به علت فعالیت خرید و تفریح لازم نیست زیاد دارای نظم و انضباط باشد. جداره میدان بر اساس عناصر سازنده اش شکل میگیرد و ارتباط عناصر طوری است که ایجاد وحدت در کل جداره را ایجاد نماید. (اسماعیلی، ۱۳۹۹) و همچنین انواع شناخت جداره براساس نوع عملکرد شامل: ۱- جداره مسکونی-۲- جداره خیابان تجاری-۳- تلفیق جداره اداری-تجاری-۴- جداره اکولوژیک(پست مدرن)(پیرو اولیا، ۱۳۹۳) جداره‌های پست مدرن: سنت پست مدرن بر خلاف سنت مدرن، به انسان به صورت یک موجود بیولوژیک فارغ از زمان و مکان نمینگرد و طبق این اساس در طراحی محیط علاوه بر جنبه‌های فیزیولوژیک، تاریخ، معانی، فرهنگ و اقلیم را نیز مد نظر قرار میدهد. طراحان شهری در ارزیابی‌های زیبایی شناختی خود در درجه اول کیفیت بصری-محتوایی پست مدرنیسم را مد نظر قرار میدهند. این کیفیات در اساس، بر تداوم معماری معاصر از معماری تاریخی هر سرزمین تمرکز دارد. تداومی که برای مردم هر سرزمین نوستالژی میبشد و پیوستگی تاریخی دارد. (بحرینی، ۱۳۹۳) انواع جداره‌های زمینه گرا: قواعد گشتالت در طراحی جداره شامل: ۱- قاعده مشابهت ۲- قاعده مجاورت ۳- قاعده بستگی ۴- قاعده تقارن ۵- قاعده سرنوشت مشترک و تجربه ۶- قاعده تداوم میباشند. (مرادیان، ۱۳۹۵) در پژوهش حاضر به بررسی خیابان عبوری عقیف آباد شیراز پرداخته میشود همچنین به علت پیاده محور بودن در بخش‌هایی از این خیابان و یکطرفه بودن خیابان و گزینه جداره‌های پیاده راه نیز به این گزینه افزوده میشود و این خیابان شامل جداره خیابان محلی نیز میباشد. پس در واقع گزینه‌های: ۱- جداره پیاده راه ۲- جداره خیابان محلی ۳- خیابان عبوری از جداره‌های این خیابان به حساب می‌آیند و همچنین در بخش عملکرد در این خیابان تمامی گونه‌های جداره‌های بیان شده وجود دارد اعم از مسکونی-تجاری و اداری و پست مدرن. همچنین در بخش جداره‌های زمینه گرا باید تمامی موارد در آن رعایت شده باشد.

۳-۳- عوامل موثر در تحلیل جداره‌های شهری

عوامل موثر در آن بر اساس کتاب دکتر بحرینی عبارتست از: ۱- ارکان که شامل: ۱- ریتم افقی که شامل: خط آسمان-خط زمین-خط بام و خط ترکیب-خط پایه-خطوط افقی نما-امتداد افقی اجزا ۲- ۱: ریتم های عمودی: شکستگی های عمودی خط آسمان و زمین-عناصر عمودی نما -امتداد عمودی اجزا-۲- اجزا(گشودگی ها، تزیینات و الحاقات): ریز دانگی و درشت دانگی اجزا نما- رنگ مصالح نما- نسبت سطح گشودگی ها به سطح نما- تیرگی و روشنی کلی نما- جنس و بافت نما -شکل اجزا نما. (بحرینی، ۱۳۹۳) تعریف عناصر جداره در کتاب دکتر ملک طباطبایی شامل این تقسیمات میباشد: ۱- تداوم: باز نشدن بی هدف جداره و در نتیجه تقویت حس تعلق به مکان -۲- معماری خیابان: عناصر معماری -۳- زمینه: مجموعه‌ای از جنبه‌های عمومی معماری، رنگ و تکرار اجزا و عناصر کالبدی -۴- ریتم: تکرار عناصر افقی و عمودی جداره که در زاویه دید تشدید میشود -۵- هم ردیفی: نظم معماری و اجتماعی -۶- تناسب: نسبت عرض به ارتفاع -۷- پیچ: باعث بسته شدن دید و معرفی جهت حرکت میگردد. (ملک طباطبایی، ۱۳۹۰) عطار در سال ۱۳۹۳ ارکان و اجزای تشکیل دهنده جداره شهری را به سه نوع و چند بخش تقسیم کرده است که

شامل: بخش های عمده نما (بخش کتج، بخش بام، بخش میانی، بخش پایه)، ارکان نما (ریتم های افقی، ریتم های عمودی، خطوط نما)، اجزای نما (پنجره، ورودی، بالکن یا ایوان، تزئینات و...) از لحاظ عوامل موثر در تحلیل جداره های شهری در این مقاله بیشتر به توضیحات کتاب دکتر بحرینی توجه و دسته بندی شده است؛ که در قسمت مطالب دکتر طباطبایی مبحث معماری خیابان و زمینه و ریتم را شامل میشود و در تقسیم بندی عطار شامل: ارکان نما میشود. در جدول شماره ۲ نظراتی از اندیشمندان در این مورد مشاهده میگردد.

جدول ۲: اجزای کالبدی و کیفیت جداره ها از منظر اندیشمندان: منبع: نگارنده

پاکزاد	سال	اجزای کالبدی جداره	کیفیات جداره
توکلی	۱۳۹۶	پهنه بندی سطوح- خط آسمان و زمین- سطوح کدر و شفاف- ورودی- بالکن- کنسول- پلکان- جنس و رنگ سطوح پر و خالی- خطوط غالب در نما- عرض قطعات- تزئینات- عناصر الحاقی	تناسبات- هندسه پنهان
توسلی	۱۳۸۶	ریتم های عمودی- ریتم های افقی- خط آسمان- ورودی ها- پنجره ها- جزئیات ویژه طبقه همکف	نظم- وحدت- ترکیب- مقیاس و تناسب- هماهنگی- تعادل و تقارن
ذکاوت	۱۳۷۱	خط آسمان- معماری خیابان- پیچ- نیش- نشانه- عناصر توالی	وحدت و هویت بخشی- ریتم- همردیفی- تناسب و تداوم
طباطبایی	۱۳۹۰	خط بام و زمین و ساختمان، زمینه- تقسیمات و خطوط غالب نما- عرض قطعات- ارتفاع و حجم توده، کنسول، روزنه ها، مصالح- تزئینات- علائم و تابلوها- نیش و پیچ	همردیفی، همجواری، تداوم، تناسب، مقیاس، سادگی، پیچیدگی، تقارن، تشابه، ریتم، تعادل، هماهنگی و نظم
بنتلی	۱۳۸۶	وزن های عمودی- وزن های افقی- خطوط آسمان- جزئیات دیوار- پنجره ها- درها- اجزا و عناصر کف	تناسبات بصری- خوانا بودن- گوناگونی- انعطاف پذیری
هدمن	۱۳۷۰	پنجره ها- درب ورودی- عناصر تزئینی- سبک- مصالح- خط افق ساختمان	زمینه، تناسبات- وحدت- یکپارچگی- هماهنگی- تضاد- تباین
مولفه ها	-	خط آسمان- ریتم های عمودی- ریتم های افقی- ورودی ها- پنجره ها- تزئینات و مصالح	وحدت- مقیاس- هماهنگی- تداوم- تناسب- ریتم- تعادل- تقارن- همردیفی
تفاوت ها	-	سبک، اجزا و عناصر کف- پیچ- نیش- نشانه- عناصر متوالی- معماری خیابان	ترکیب- نظم- خوانایی- گوناگونی- انعطاف- هندسه پنهان

۳-۴- عناصر اصلی در جداره ها

عناصر کالبدی (مقیاس- همجواری- سادگی- پیچیدگی- ترکیب- گوناگونی)- عناصر بصری (هماهنگی- ریتم- همردیفی- تناسب و تداوم- تشانه- تعادل- زمینه- یکپارچگی- تضاد- تباین- خوانایی)- عناصر ذهنی (نظم- وحدت- تقارن- تعادل- وحدت و هویت بخشی- انعطاف).

۳-۵- تاریخچه و مفهوم زیبایی شناسی

زیبایی شناسی در لغت به معنای شناختن زیبایی و آن رشته ای است از روان شناسی. هدف زیبایی شناسی، شناساندن جمال است. زیبایی شناسی که در گذشته شاخه ای از فلسفه بود، در دوران معاصر آمیزه ای از فلسفه، روان شناسی و جامعه شناسی هنر است. از سده هجدهم به این سو، زیبایی شناسی به عنوان یک علم، بر آن شد که راه علوم طبیعی را پیش گیرد و مانند فیزیک، شیمی یا زیست شناسی با روش های این علوم عمل نماید. ولی مشخص شد که زیبایی شناسی برخلاف علوم طبیعی، تأثیر عاطفی دارد و نمی توان آن را در آزمایشگاه مورد آزمایش قرار داد. از یک طرف، زیبایی شناسی همانند روان شناسی، با حالات و عوالم درونی انسانی و از طرف دیگر، مفهوم و احکام آن به شدت نسبی است (یوسفیان، ۱۳۷۹).

۳-۶- رویکردهای زیبایی شناسی از دیدگاه معرفت شناسی (ذهنی، عینی، ترکیبی)

در یک تقسیم بندی کلان و مهم در مباحث تحلیل زبانی و معرفت شناسی، می توان گفت، مفاهیم به سه بخش تقسیم می گردند: ۱- مفاهیم ذهنی ۲- مفاهیم عینی ۳- مفاهیم آمیخته- کلیه مفاهیم و اصطلاحات موجود در علوم، بنا بر این تعریف یا مفاهیم ذهنی و درونی هستند که در عالم خارج، دارای وجود و حقیقت عینی نیستند، همچون مفاهیم روان شناسی و عاطفی مانند: ترس، یأس، امید، شادی و غم و یا مفاهیم عینی هستند که در عالم خارج دارای تحقق عینی می باشند و احساس، نگرش و سلیقه های ما دخالتی در تعریف آنها ندارند، مانند میز، دیوار، کتاب و دیگر اشیاء خارجی و یا اینکه مفاهیمی هستند که متأثر از هر

دو جنبه خصوصیات شخصی و فردی و ویژگی های خارجی می‌باشند. از جمله این مفاهیم می‌توان به مفهوم زیبایی، زشتی، خوبی، بدی و یا تعریف هنر اشاره کرد. در این مفاهیم هم منشا خارجی مورد توجه است و هم اینکه فاعل شناسائی در شناخت و تحقق آن دخالت دارند، به طوری که این مفاهیم با وجود انسان معنا پیدا می‌کند و بدون انسان تحقق ندارد. از اینرو به نظر می‌رسد مفاهیمی که متعلق به حوزه سوم می‌باشند به مراتب بیشتر از دو حوزه اول و دوم باشند، زیرا در غالب تعاریف و مفاهیم، علاوه بر وجود عینی و خارجی اشیاء، ذهن، توانایی ها، سلیقه ها و ذوق انسان هم دخالت دارد. (محمدصادق، ۱۳۹۹) شاخص های ذهنی زیبایی‌شناسی در جداره‌های شهری: همدیفی در جداره و همجواری، تداوم، تناسب، مقیاس انسانی، سادگی و پیچیدگی و تقارن، اصل تشابه در فرم و رنگ و بافت و شکل، ریتم یا تکرار آهنگین، تعادل، هماهنگی، نظم- هستند و همچنین شاخص های عینی زیبایی‌شناسی در جداره‌های شهری: خط آسمان، خط زمین زمینه جداره، تقسیمات و خطوط غالب نما، عرض قطعات یا دانه بندی، کنترل ارتفاع، کنترل حجم توده در جداره، کنسول، روزنه ها، رنگ و بافت و تزئینات، الحاقات و علائم و تابلوها و نبش در جداره، تفکیک سطح، پیچ در جداره‌ها می‌باشد. آنچه امروزه از کلمه Aesthetic یا ترجمه آن (زیبایی‌شناسی) برداشت می‌شود، مبتنی بر ابعاد عینی و ذهنی زیبایی است. بررسی ها نشان می‌دهد، در رابطه با این دو رویکرد در منظر شهری، در ابتدا رویکرد عینی و پس از آن رویکردهای ذهنی مورد توجه بوده است. (امیر شقاقی، ۱۳۹۲).

۳-۷- ادراک بصری و زیبایی‌شناسی

ادراک فرایندی هدفمند است و به فرهنگ نگرش و ارزش حاکم بر تفکر ادراک کننده بستگی دارد. از این رو فرایند ادراک همواره با شناخت انسان از محیط همراه است. درک زیبایی‌شناسی از محیط اساسا بصری و وابسته به زیبایی است، با وجود این تجربه محیط های شهری همه حس های ما را دربر میگیرد. در این میان حس بینایی اصلی ترین نقش را ایفا میکند، حس بینایی موجب دریافت تجربه ای نو از محیط اطراف میگردد و محیطی که از طریق این حس درک می‌شود محیط بصری نام دارد. محیط بصری تأثیری مستقیم و غیر مستقیم بر انسان و رفتار و حتی ویژگی های فیزیولوژیکی آن دارد و تأثیرات مخرب و یا مثبت آن در شهر غیر قابل انکار است. لذا ادراک فرایندی هدفمند است و به فرهنگ نگرش و ارزش حاکم بر تفکر ادراک کننده بستگی دارد. از این رو فرایند ادراک همواره با شناخت انسان از محیط همراه است؛ بدین ترتیب شناخت محیط موجب احساس و در نهایت درک محیط می‌گردد. ارزشهای زیباشناسی سیمای شهری فضای خیابان متفاوت از ارزشهای دیگر عناصر کالبدی شهر است. فضای خیابان با داشتن محتوای خطی و عملکرد عبوری، برای معرفی سیمای خود شرایطی خاص دارد. با توجه به اینکه خیابان فضایی متشکل از معماری های مختلف است، لذا زیبایی خیابان در بعد کالبدی آن، مجموعه قواعد شکلی خیابان را در بر میگیرد و مولفه های آن ناهدود است: تناسب جداره، تناسب کف، رنگ، خط آسمان، دید پی درپی، ریتم، هارمونی، سب معماری و پیشآمدگی- فرورفتگی می‌باشد. زیباشناسی خیابان، علم تفسیر مولفه های صورت دهنده به خیابان است که میبایست در هماهنگی با یکدیگر عمل کنند و مجموعه ای پیوسته را ایجاد نمایند. (شه‌ایان، ۲۰۱۷).

جدول ۳: مولفه ها و معیارها و شاخص های منظر شهر بصری- زیبایی شناختی. ماخذ: وحدت و همکاران، ۱۳۹۴

مؤلفه ها	معیارها	شاخص ها
بصری- زیبایی شناختی	عینی	هنرهای خیابانی، تجسمی نظیر گرافیک، دیوارنگاری ها، تبلیغات شهری و بلیبورد ها و مصالح، رنگ و فرم و همچنین نحوه پخشاش پنجره ها در نمای ساختمان و محصوریت و تناسب اجزای نما و تعادل و تقارن در کالبد بنا یا خط آسمان و خط نما و همچنین وحدت و یکپارچگی فضایی می‌باشد.
		عناصر مصنوع
ذهنی	کالبدی	میلان و تجهیزات خیابانی نظیر: سرپناه ایستگاه اتوبوس، نیمکت، سطل آشغال، کفسازی و نورپردازی می‌باشد.
		عناصر طبیعی
		آرامش و انبساط خاطر و خلاقیت و همچنین معنی داری و جذابیت فضا

۳-۸- عناصر اصلی در زیبایی‌شناسی ادراک بصری

عناصر عینی و ذهنی: هویت کالبدی بنا، سرزندگی، انطباق عملکرد و فرم، تاکید، نقطه عطف، دعوت کنندگی، تداوم، کنتراست و تباین سرگرم کنندگی
عناصر ذهنی (درونی): خاطره خوش-سرزندگی دل بستگی-صمیمیت-گذر زمان-اثر بخش بودن-آرامش-اصالت-معنویت-هویت-بامعنی بودن-فرهنگ-سبک-تداوم و پیوستگی-زمینه گرای-خلاقیت-جذابیت-خوانایی-تأثیر بر مخاطب-وحدت
عناصر عینی و بیرونی: حقیقت، طبیعی بودن، تعادل و تقارن، نفوذ پذیر بصری، امنیت، پاکیزگی، خوانایی، دسترسی، ارکان نما (رنگ و نور و ...).

۳-۹- زیبایی‌شناسی جداره‌های شهری

تجربه نشان داده است که زیباشناسی در معماری بر روابط انتزایی شکل‌ها، تعریف فضا و عناصری که آن‌ها را خوشایند و لذت بخش می‌سازد، مثل ضرب آهنگ (ریتم)، رنگ و سایه و روشنائی استوار است (ویتیک ۱۳۸۵: ۳۹) - برای خلق بدنه‌های شهری زیباشناسانه است که به تمامی عناصر ضروری و غیرضروری موجود در سطح شهر و کالبد شهری و همچنان فرهنگ و اقلیم مورد نظر توجه شود. (مرتضایی، ۱۳۹۷) عناصر کالبدی در منظر جداره‌های شهری: ۱- عناصر زیست محیطی، ۲- محوطه سازی، ۳- مناظر متوالی، ۴- نشانه، ۵- نبش، ۶- خط آسمان، ۷- جداره که خود شامل: (تداوم، زمینه، ریتم، هم‌ردیفی، تناسب، معماری خیابانی، پیچ‌میشود. (خاکی زاده و اردلانی ۱۳۹۵).

جدول ۴: نظریه‌های اندیشمندان از منظر زیبایی‌شناسی و جداره‌های شهری - منبع: نگارنده

ردیف	مؤلف	سال	عنوان کتاب	مفاهیم کلیدی حیطه زیبایی‌شناسی و جداره‌های شهری
۱	کالن	۱۹۶۱	منظر شهری	تاکید بر نحوه ارتباط نماها و اتصال و پیوستگی - وحدت در کثرت، تضاد
۲	لنگ	۱۳۹۶	آفرینش نظریه معماری	نظم، تناسب، کلیت در طراحی و پیوستگی
۳	بنتلی	۱۹۸۵	محیط‌های پاسخده	وزن‌های افقی و عمودی، خطوط آسمان، جزئیات دیوار همچون مصالح، رنگ و الگوها، تقسیمات پنجره‌ها و درها، اجزا و عناصر همکف
۴	سپته	۱۸۹۳	ساخت شهر بر اساس مبانی هنری	کلیت در بنا، هماهنگی، تنوع در کل-طراحی کامل و یکدست
۵	کارمونا	۱۳۸۹	مکان‌های عمومی، فضاهای شهری	نظم، ریتم، تعادل، ارتباطات هماهنگ
۶	گروتر	۱۳۹۳	زیبایی‌شناسی در معماری	هماهنگی، تضاد، وحدت، تناسب
۷	بیکن	۲۰۰۳	طراحی شهرها	اصل شخص‌ثانی (رابطه میان بناهای مجاور)
۸	لینچ	۱۹۶۰	سیمای شهر	تمایز یا وضوح نقش یا زمینه، سادگی فرم، تداوم میان نماها
۹	زوکر	۱۹۵۹	شهر و میدان	برقراری نظم و ارتباط میان حجم و جداره ساختمان‌ها
۱۰	هدمن و یازوسکی	۱۹۸۵	مبانی طراحی شهری	ایجاد وحدت و یکپارچگی از طریق: خط آسمان، تناسب پنجره‌ها و خلل و فرج نما، فرم و شکل بنا و فاصله بین ساختمان‌ها، جنس مصالح و بافت نما، الگوی سایه‌اندازی، مقیاس بنا، سبک معماری
۱۱	علوی و پورجعفر	۱۳۹۱	بوم‌شناسی بصری در معماری و طراحی شهری	ارکان نما: احجام، سطوح، شکل و هندسه، معیارهای هماهنگی با بینایی (موثر بر طراحی جداره‌ها)، عوامل شکل‌دهنده، خطوط و سطوح نرم و منحنی
۱۲	توسلی	۱۳۸۸	طراحی شهری هنر نوکردن ساختمان‌ها- فضای شهری	نظم، وحدت، ترکیب، هماهنگی، تقارن، تعادل، ریتم، مرکزیت، تقسیمات پنجره، استحکام بصری، هم‌پیوندی، توده ساختمانی محصورکننده فضای خیابان، ریتم‌های عمودی و افقی، ورودی‌ها و پنجره‌ها، تداوم شکلی، توجه به کنج‌ها، توجه به ترکیب اجزا و خطوط نما، هماهنگی در رنگ و مصالح و شناسایی نماهای با ارزش
۱۳	پاکزاد	۱۳۸۳	مبانی نظری طراحی شهری	پهنه نما، سطوح شفاف و کدر، سطوح خالی، خطوط نما، کنسول یا پیش‌آمدگی، تابلوها، نورپردازی، گیاهان، کنج، خط بنا و خط زمین، فصل مشترک دو نما با یکدیگر، رنگ غالب زمینه، جنس مصالح و بافت نماها، تناسب روزنه‌ها، رعایت الگوی پایه، بدنه و آسمان در طراحی نما که قابل فهم باشد

عناصر اصلی در این قسمت شامل

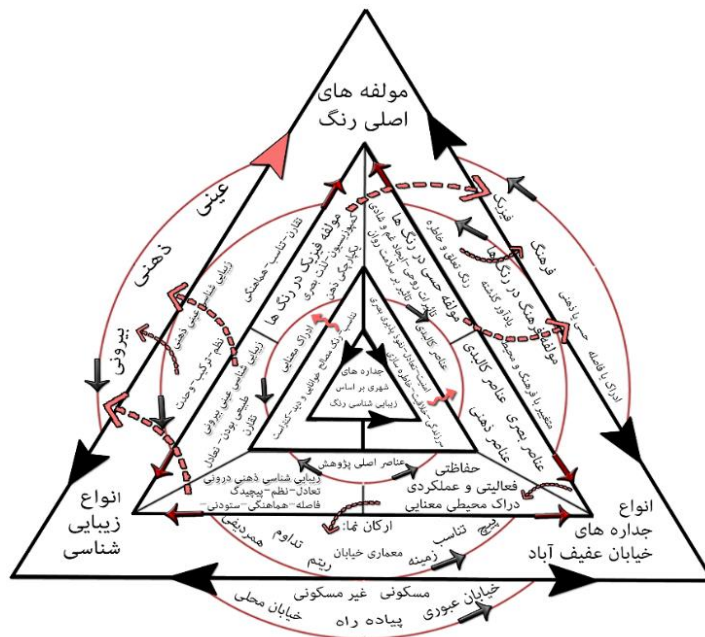
- عناصر کالبدی (جنس مصالح و بافت- فرم و شکل و مقیاس بنا، سبک معماری- تناسب و تقسیمات پنجره‌ها- احجام- ورودی‌ها، کنج‌ها، اجزا و کنسول)
 - عناصر ذهنی (ایجاد وحدت و یکپارچگی- ایجاد خط ساختمان، تضاد، تناسب، نظم- تمایز- وضوح زمینه- پیوستگی- اتصال در نما و اجزا و عناصر همکف- ترکیب، رعایت الگوی بدنه و آسمان در طراحی- تقارن، مرکزیت- ارتباط میان حجم و جداره)
 - عناصر بصری (خطوط نما، استحکام بصری، سطوح خالی، ریتم، تعادل- تداوم نماها- سطوح نرم و منحنی)
- در این پژوهش توجه در قسمت‌های ذهنی و عناصر بصری می‌باشد؛ که شامل موارد: ادراک محیطی و معنایی در این قسمت می‌باشد. از لحاظ عملکردی جداره‌ها شامل مسکونی و غیر مسکونی می‌باشد و همچنین توجه به هویت و فذهنگ از جنبه محافظتی در این پژوهش بررسی می‌گردد.

۳-۱۰- رنگ در زیبایی‌شناسی و معماری

رنگ بازتابی از نور است که به شکل‌های متفاوت در می‌آید و این بازتاب مجموعه وسیعی را شامل می‌شود. رنگ از جمله خصوصیات است که در کنار شکل، ابعاد، جنسیت و بافت هر شی یا حجم و فضای آن را به ما نشان می‌دهد. نکته عجیب و جالب در مورد رنگ این است که، رنگ وجود ندارد. از نظر علم فیزیک چیزی وجود دارد که دارای جسم و یا ماده باشد و بتوان آن را شکل داد و آن را لمس کرد. شی رنگی را میتوان لمس کرد اما خود رنگ را نمیتوان لمس کرد. رنگ تنها ظاهر دارد، چیزی که به صورت لحظه‌ای دیده می‌شود. (فروزان، ۱۳۷۷: ۷۳) هر رنگ دارای سه بعد دیداری مستقلاً تغییر پذیر است: ۱- فام ۲- درخشندگی ۳- پرمایگی-همچنین از بعد زیبایی شناختی: زیبایی‌شناسی رنگ میتواند راه دست یابی به این موارد باشد: ۱- امپرسیون رنگ ۲- اکسپرسیون رنگ(هیجان) ۳- کنستراکسیون یا ساختمان(سمبلیک) ۴- هماهنگی و هارمونی رنگ ۵- همنشینی یا مکپوزیسیون رنگ - (رزقی، ۱۳۹۲) رنگ برای انتقال احساس و تاثیر بر خلق و خصوصیات کلی طرح و گاه جزئی طرح مورد استفاده قرار میگیرد.

۱۱-۳- بررسی زیبایی‌شناسی رنگ در جداره‌های شهری

کیفیت زیبایی یا مفهوم زیبایی در شهر را با این عوامل مشخص میکند: ۱- نور ۲- نما ۳- رنگ ۴- میلمان شهری ۵- فضای سبز رنگ: یکی از عوامل نابسامانی وضعیت شهرها را رنگ‌ها و تاثیرات روانی آن‌ها بر مردم شهر میدانند. رنگ در تمام قسمت‌های شهر همچون: بدنه، نمای ساختمان، پوشش بام، کف سازی، میلمان شهری، فضای سبز و خودروها و حتی آسمان و رنگ لباس افراد مشاهده می‌شود. رنگ‌ها علاوه بر زیبایی بخشیدن به دنیای اطراف تاثیرات روانی-عاطفی فراوانی را دارا هستند. از رنگ میتوان به‌منظور کاهش خستگی و برانگیختن چشم استفاده کرد. از رنگ میتوان به‌منظور یکپارچه کردن فضا استفاده کرد و همچنین تنوع و سرزندگی. حتی میتوان به فضا وحدت بخشید یا آن را متمایز و قابل شناسایی کرد. بناها و جداره‌های امروز شهرها تبدیل به فضاهای بی هویت رنگی شده اند که تنها موجب افسردگی و روان پریشی و عصبیت افراد جامعه میگردند. در شهرهای قدیم بناها به تناسب بوم و آب و هوا با چند رنگ خاص ترکیب میشدند که شامل رنگ‌مایه‌های رنگ‌های متناجس بودند و از لکه رنگ‌های خاص برای متفاوت کردن استفاده میکردند اما در شهرهای مدرن امروزی عناصر طبیعی در زندگی مردم نقش کمتری دارند. (رزقی، ۱۳۹۲). رنگ در هماهنگی با مقیاس، سبک معماری، مصالح، متن نما، شفافیت، سادگی و خوانایی است که به منظر شهری زیبایی و پایداری میبخشد. عدم هماهنگی رنگ با عناصر گفته شده باعث اغتشاش بصری و عدم پایداری میگردد. رنگ یکی از مهمترین و در عین حال با سادگی و هزینه کم به‌منظور تعریف فضا، در ایجاد خوانایی و حس وحدت و خلق حس مکان و زیبایی به شهر کمک میکند در شب نیز رنگ نور چراغ‌ها و نورهای رنگین شهر و دورنمای آن‌ها باعث زیبایی و دلپذیری میگردد. به همین دلیل انتخاب نوع رنگ، شدت و میزان روشنایی مختلف شهر در شب نیز بسیار اهمیت دارد. (صیف‌الدینی، ۱۳۹۱) در نهایت، راهکارهای اجرایی به‌منظور بهره‌گرفتن صحیح و مناسب رنگ در مناظر شهری به‌منظور خلق مناظر شهری مطلوب در شبانه روز ارائه می‌شود: ۱- بهره‌گیری از رنگ متناسب و مرتبط با فرم و عملکرد ۲- توجه به مفاهیم رنگ در هنگام استفاده از آن ۳- توجه به منابع نوری) عدم توجه به آن به عنوان یک عامل مهم برای انحراف رنگ است (۴- توجه به تاثیر روان شناسی و فیزیولوژیکی رنگ بر واکنش‌های انسان در شرایط زمانی و مکانی متفاوت ۵- توجه به درک صحیح رنگ و فضایی که از آن رنگ استفاده شده ۶- رنگ آمیزی بر اساس شرایط اقلیمی شهر ۷- تدوین ضوابط مناسب برای رنگ آمیزی شهری که به اقتضای شرایط محیطی، به روز شود. ۸- تهیه نقشه‌ی رنگی منطقه یا شهر ۹- تهیه و تدوین طرح جامع رنگ برای یک شهر و توجه به قابلیت بالای اجرای آن و تبعیت از قوانین هماهنگی رنگ‌ها ۱۰- ارتقا سرزندگی فضاهای شهری با استفاده از رنگ‌های متنوع و جذاب در طراحی نما و نقاشی‌های دیواری و حتی در کفسازی معابر ۱۱- بهره‌گیری از رنگ‌های متناسب با هویت و فرهنگ مردم در راستای ایجاد تعلق خاطر افراد (مرتضایی، ۱۳۹۷)

تصویر ۱: تدوین مدل طراحی جداره‌های شهری بر اساس اصول زیبایی‌شناسی رنگ‌ها (منبع: نگارنده)

۳-۱۲- عناصر اصلی در طراحی جداره‌های شهری بر اساس اصول زیبایی‌شناسی رنگ‌ها

با توجه به موارد گفته شده و مبانی نظری تحقیق مولفه های اصلی در این تحقیق که منجر به پرسش نامه میشود عبارتند از: عناصر کالبدی (بعد زیبایی‌شناسی عینی): مصالح نما بر اساس رنگ- ارتباط فرم و عملکرد- تناسب- هماهنگی- شرایط اقلیمی- ریتم و هارمونی و خوانایی- سایه روشن- دید متوالی- سطوح شفاف و کدر- خالی و پر- جنس مصالح- افقی یا عمودی بودن- کنتراست و تباين ادراک معنایی (بعد زیبایی‌شناسی ذهنی): - سرزندگی- فاصله- تمرکز- آرامش- امنیت- خلاقیت- تعادل- اجتماعی بودن- نشاط- خوش بینی- خاطره سازی - نفوذ پذیری بصری- سرگرم کنندگی

۴- روش پژوهش

پژوهش حاضر، پژوهشی ترکیبی کیفی- کمی میباشد که تحلیلی- کاربردی است و در حوزه مطالعات میدانی، روش پیمایشی با ابزار گردآوری داده به صورت پرسشنامه می‌باشد که در قالب مطالعه ی کاربردی، تجزیه و تحلیل داده های مورد بررسی می پردازد. با توجه به اینکه تکنیک مهم در زمینه جمع آوری داده ها در پژوهش حاضر در این پژوهش، پرسشنامه است، لازم است تا جامعه آماری و حجم نمونه‌ها تعیین شود. جامعه آماری، تمامی ساکنین شهر شیراز می‌باشند که در از این تعداد ۴۰۵ نفر طبق روش کوکران و روش نمونه گیری در دسترس به عنوان نمونه انتخاب شدند و پرسشنامه های الکترونیکی در اختیارشان قرار گرفت. گفتنی است که به منظور تعیین مسائل و مشکلات احتمالی پرسشنامه و حصول اطمینان از قابل فهم بودن آن، پی شنویس آن مورد آزمون قرار گرفته تا روایی آنها تأیید شود. این پیش آزمون اولیه به صورت سئوالات باز پاسخ، با مشارکت تعداد زیادی از متخصصان رشته معماری انجام شد. داده های جمع آوری شده با استفاده از برنامه SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در ضمن پایایی این پرسشنامه محقق ساخت، ۰/۹۴ بدست آمد.

۵- معرفی نمونه موردی

خیابان عقیف آباد در حدفاصل خیابان قصرالدشت تا خیابان ستارخان قرار دارد. این خیابان در شهر شیراز، محوری به طول ۹۵۰ متر و به عرض ۱۰ تا ۱۱ متر پیاده رو و ۱۳ متر فضای سواره است. محله عقیف آباد شیراز در سال‌های گذشته و با ساخت پاساژها و مراکز خرید بزرگ و کوچک از خیابان‌های مهم این شهر شده است. به خاطر تعدد مراکز خرید در این محله باید بیان کرد که این خیابان مرکز خریدی افقی است. همچنین با افزایش ورود گردشگر به این شهر و این خیابان، غذاخوری‌های بسیاری در امتداد عقیف آباد ساخته شده است. شهرداری شیراز نیز قسمتی از این خیابان را تبدیل به پیاده راه کرده است.

تصویر ۲: بررسی محور عفیف‌آباد: منبع نگارند

۶- تحلیل داده ها

- به‌منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از پرسشنامه ها، در دو بخش زیر به بررسی داده ها پرداخته شده است.
- آمار توصیفی، مشخصات دموگرافیک پاسخ دهندگان و اولویت بندی هر یک از شاخص های زیبایی‌شناسی رنگ‌ها در خیابان عفیف آباد شیراز، مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد.
 - اولویت بندی تصاویر منتخب مردم و متخصصان بر اساس رویکرد زیبایی شناسانه.

۶-۱- مشخصات دموگرافیک پاسخ دهندگان

جدول زیر بر اساس سن و تحصیلات و ارتباط رشته با موضوع و همچنین جنسیت پاسخ دهندگان تنظیم شده است.

جدول ۵: پاسخ دهندگان بر اساس سن و تحصیلات؛ منبع: نگارنده

تحصیلات			سن			جنسیت			رشته تحصیلی		
فراوانی	تعداد		فراوانی	تعداد		فراوانی	تعداد		فراوانی	تعداد	
۴	۱۶	دیپلم	۵/۷	۲۳	۲۰-۳۰	۵۸/۳	۲۳۶	زن	۳۷/۵	۱۵۲	مرتبط با موضوع
۱۸/۳	۷۴	فوق دیپلم	۴۶/۹	۱۹۰	۳۱-۴۰						
۲۱/۷	۸۸	لیسانس	۳۶/۳	۱۴۷	۴۱-۵۰						
۲۴/۹	۱۰۱	فوق لیسانس			۶۰-۵۱	۴۱/۷	۱۶۹	مرد	۶۲/۵	۲۵۳	غیرمرتبط با موضوع
۳۱/۱	۱۲۶	دکتر	۱۱/۱	۴۵							

همان طور که در جدول ۱ مشاهده می کنید بیشتر پاسخ دهندگان از لحاظ رشته ی تحصیلی غیرمرتبط با موضوع داشتند و همچنین جنسیت بیشتر پاسخ دهندگان زن بوده است. سن بیشتر پاسخ دهندگان در گروه ۳۱-۴۰ بوده است و بیشتر پاسخ دهندگان میزان تحصیلات دکترا داشتند.

۶-۲- توزیع فراوانی شاخص ها

در بررسی زیبایی‌شناسی خیابان عفیف آباد ۹ شاخص مطرح شد که در این میان شاخص ها از دیدگاه کارشناسان و از نظر مردم در کاربری مسکونی و غیرمسکونی از لحاظ زیبایی‌شناسی رنگ‌ها اولویت بندی شده است.

الف) کاربری مسکونی

جدول ۶: اولویت بندی شاخص ها از دیدگاه مردم و از دیدگاه کارشناسان.

از دید کارشناسان			اولویت	از دید مردم			اولویت
درصد فراوانی	فراوانی عددی	شاخص		درصد فراوانی	فراوانی عددی	شاخص	
۹۸	۲۴۸	خلاقیت	۱	۱۰۰	۱۵۲	خاطره سازی	۱
۹۷/۶	۲۴۷	رنگ مصالح نما	۲	۹۶/۱	۱۴۶	خلاقیت	۲
۹۶/۴	۲۴۴	نفوذ پذیری بصری	۳	۹۵/۴	۱۴۵	خوانایی	۳
۹۶/۴	۲۴۴	کنتراست		۹۴/۷	۱۴۴	کنتراست	۴
۹۶/۴	۲۴۴	خاطره سازی		۹۴/۷	۱۴۴	تناسب	۴
۹۶	۲۴۳	خوانایی	۴	۹۴/۱	۱۴۳	نفوذ پذیری بصری	۵
۹۵/۷	۲۴۲	سرزندگی	۵	۹۲/۸	۱۴۱	رنگ مصالح نما	۶
۹۲/۵	۲۳۴	امنیت و تعادل	۶	۹۲/۱	۱۴۰	امنیت و تعادل	۷
۸۶/۳	۲۱۸	تناسب	۷	۹۰/۱	۱۳۷	سرزندگی	۸

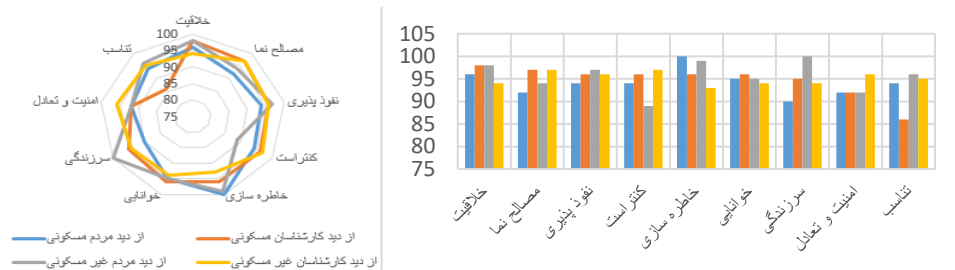
در گروه مردم، شاخص خاطره سازی بیشترین فراوانی و بعد از آن شاخص های خلاقیت و خوانایی فراوانی بیشتری نسبت به بقیه شاخص ها دارند. همچنین شاخص های کنتراست و تناسب فراوانی یکسانی کسب کردند و همچنین در گروه کارشناسان، شاخص های خلاقیت و رنگ مصالح نما بیشترین فراوانی را کسب کردند. همچنین شاخص های نفوذ پذیری بصری، خاطره سازی و کنتراست فراوانی یکسانی کسب کردند.

ب) غیر مسکونی

جدول ۷: اولویت بندی شاخص ها از دیدگاه مردم و کارشناسان

اولویت	از دید مردم		اولویت	از دید کارشناسان	
	شاخص	فراوانی عددی		درصد فراوانی	شاخص
۱	سرزندگی	۱۵۲	۱۰۰	رنگ مصالح نما	۲۴۸
۲	خاطره سازی	۱۵۰	۹۸/۵	کنتراست	۲۴۷
۳	خلاقیت	۱۴۹	۹۸	امنیت و تعادل	۲۴۴
۴	نفوذ پذیری بصری	۱۴۸	۹۷/۶	نفوذ پذیری بصری	۲۴۳
۵	تناسب	۱۴۶	۹۶/۱	تناسب	۲۴۲
۶	خوانایی	۱۴۵	۹۵/۴	خلاقیت	۲۴۰
۷	رنگ مصالح نما	۱۴۴	۹۴/۷	سرزندگی	۲۴۰
۸	امنیت و تعادل	۱۴۱	۹۲/۸	خوانایی	۲۳۹
۹	کنتراست	۱۳۶	۸۹/۷	خاطره سازی	۲۳۸

در گروه مردم، شاخص های سرزندگی در اولویت های اول و کنتراست در اولویت آخر قرار گرفتند. در گروه کارشناسان، شاخص رنگ مصالح نما در اولویت اول و شاخص خاطره سازی در اولویت دوم قرار گرفت.

تصویر ۳: نشان دهنده بالاترین میزان خاطره سازی از دید مردم در مسکونی و غیر مسکونی؛ منبع: نگارنده

نمودارهای بالا نشان دهنده بالاترین میزان خاطره سازی از دید مردم در مسکونی و غیر مسکونی را شامل میشود و همچنین بالاترین تاثیر را در غیر مسکونی بر سرزندگی و خلاقیت احساس میکنند و از نظر کارشناسان مصالح و خلاقیت در مسکونی و رنگ مصالح نما و کنتراست در غیر مسکونی بالاترین مزایا را شامل میشوند.

۶-۳- اولویت بندی تصاویر منتخب بر اساس رویکرد زیبایی شناسانه رنگ

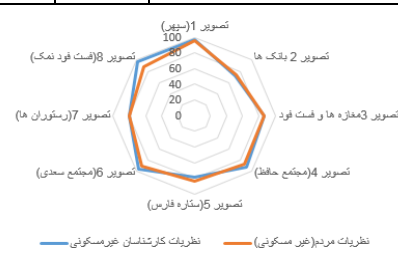
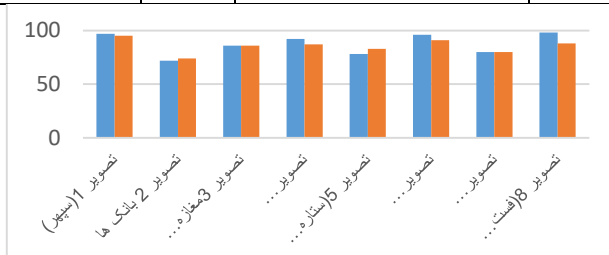
در کنار ارزیابی شاخص های زیبایی شناسی ۱۰ عکس از مناطق غیر مسکونی (با ترکیب بندی رنگی متنوع) و ۴ عکس از مناطق مسکونی (با ترکیب بندی رنگ و سبک) در قالب نمونه های از مکان های خیابان عقیف آباد در اختیار نمونه قرار گرفت که اولویت بندی آن ها در جداول ۴ و ۵ آمده است.

جدول ۸: اولویت بندی تصاویر مناطق مسکونی، اولویت بندی تصاویر براساس نظر کارشناسان و مردم

شماره	۱	۲	۳	۴	شماره	۱	۲	۳
	مسکونی			غیر مسکونی				
تصاویر	مجتمع سپهر	باتک ها	مغازه ها و فست فود	مجتمع حافظ	تصاویر	خانه قدیمی	آپارتمان خلاق	خانه باغ
شماره	۵	۶	۷	۸	شماره	۴	۵	۶
تصاویر	ستاره فارس	مجتمع سعدی	رستوران ها	فست فود تمک	تصاویر	آپارتمان	دورنمای منازل	ترکیبی

جدول ۹: اولویت بندی اولویت بندی تصاویر مناطق غیر مسکونی براساس نظر کارشناسان و مردم؛ منبع: نگارنده

اولویت انتخاب			اولویت انتخاب		
درصد فراوانی	فراوانی	از دید مردم	درصد فراوانی	فراوانی	از دید کارشناسان
۹۵/۳	۹۳	تصویر ۱ (مجتمع سپهر)	۹۷/۵	۸۷	تصویر ۸ (فست فود نمک)
۹۱/۵	۸۹	تصویر ۶ (مجتمع سعدی)	۹۷	۸۶	تصویر ۱ (مجتمع سپهر)
۸۷/۸	۸۴	تصویر ۸ (فست فود نمک)	۹۶/۶	۸۴	تصویر ۶ (مجتمع سعدی)
۸۷	۸۳	تصویر ۴ (مجتمع حافظ)	۹۲/۳	۸۰	تصویر ۴ (مجتمع حافظ)
۸۵/۹	۸۱	تصویر ۳ (مغازه ها و فست فود)	۸۶/۲	۷۴	تصویر ۳ (مغازه ها و فست فود)
۸۳/۴	۷۹	تصویر ۵ (ستاره فارس)	۸۰	۶۸	تصویر ۷ (رستوران ها)
۷۹/۶	۷۵	تصویر ۷ (رستوران ها)	۷۸/۶	۶۶	تصویر ۵ (ستاره فارس)
۷۴/۶	۷۰	تصویر ۲ (بانک ها)	۷۲	۶۰	تصویر ۲ (بانک ها)

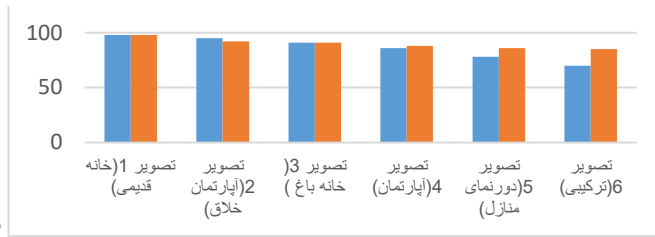
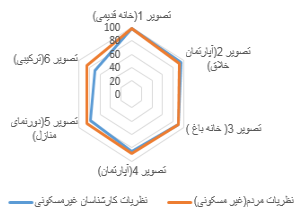
تصویر ۴: نمودار اولویت بندی تصاویر منتخب بر اساس رویکرد زیبایی شناسانه رنگ

بر اساس نمودار بالا و تصاویر که نمونه‌هایی از اجزای اصلی خیابان عقیف آباد را در بخش غیر مسکونی تشکیل می‌دهند نظریات مردم در مورد رنگ جداره‌های خیابان با نظرات کارشناسان در بعضی موارد همچون فست فود نمک و مجتمع سعدی و ستاره فارس و حافظ متفاوت می‌باشد که این خود نشان از تفاوت در نوع نگاه و دید کارشناسان و مردم می‌باشد. بیشترین امتیازات از آن مجتمع سپهر و فست فود نمک می‌باشد که نشان از علاقه مردم و کارشناسان نسبت به رنگ و ترکیب بندی و خلاقیت و نوآوری می‌باشد.

۴-۶- اولویت بندی مناطق مسکونی بر اساس رویکرد زیبایی شناسانه رنگ

جدول ۱۰: اولویت بندی تصاویر براساس نظر کارشناسان و مردم؛ منبع: نگارنده

اولویت انتخاب		اولویت انتخاب	
از نظر مردم	فراوانی	از نظر کارشناسان	فراوانی
تصویر ۲ (آپارتمان خلاق)	۹۵	تصویر ۳ (خانه باغ)	۹۷/۹
تصویر ۱ (خانه قدیمی)	۹۳	تصویر ۲ (آپارتمان خلاق)	۹۵/۳
تصویر ۳ (خانه باغ)	۸۸	تصویر ۱ (خانه قدیمی)	۹۰/۹
تصویر ۴ (آپارتمان)	۸۱	تصویر ۴ (آپارتمان)	۸۵/۹
تصویر ۵ (دورنمای منازل)	۷۱	تصویر ۵ (دورنمای منازل)	۷۸/۲
تصویر ۶ (ترکیبی)	۶۴	تصویر ۶ (ترکیبی)	۷۰/۱

همانطور که در نمودار بالا مشاهده میکنید نظریات مردم و کارشناسان این بار نیز متفاوت میباشد. از نظر مردم همانطور که در جداول نیز مشاهده کردید خاطرات و خانه های قدیمی از لحاظ ترکیب رنگی برایشان بیشترین اهمیت را داشتند از نظر کارشناسان خلاقیت بیشترین اهمیت را دارا میباشد. دورنمای ساختمان ها در خیابان با توجه به امتیازات نشان از هماهنگ نبودن خط آسمان و ناهماهنگی از نظر رنگها میباشد و در قسمت ترکیب منازل مسکونی و غیر مسکونی چه از نظر مردم و چه از نظر کارشناسان البته با تفاوت در درجه آن، نشان از ناهماهنگی و توجه نکردن به ترکیب بندی و تناسبات از نظر رنگ بندی را دارا میباشد.

۷- نتیجه گیری

بررسی ها در ابعاد زیبایی شناسی، نشان داد که در دیدگاه مردم نسبت به محیط و منظر، زیبایی شناسی همواره یکی از وجوه اصلی تفسیر از محیط و منظر است. در این دیدگاه، کیفیت های هنری _ بصری منظر خیابان عقیف آباد، مورد تأکید قرار گرفته است. هدف نوشتار حاضر تدوین راهکارهای طراحی جداره های شهری بر اساس اصول زیبایی شناسی رنگها در ادامه ارائه راهکارهای کلی می باشد. در جدول زیر اولین انتخابات و انتخاب میانه و آخر متخصصان و مردم بر اساس منازل مسکونی و غیر مسکونی دیده میشود و تعریفی بر اساس آن ارائه میگردد.

جدول ۱۱: اولین، میانه و آخرین نظرات متخصصان و مردم بر اساس منازل مسکونی و غیر مسکونی

گروه	شماره	کاربری	زیبایی	عنصر جداره	تعریف
مردم	اول	مسکونی	ذهنی-عینی	خاطره سازی	بازگشت به آن فضاها، عناصر یاد آور محیط های خاصی میباشد.
	میانه		عینی	کنتراست و تناسب	تضاد و تفاوت سایه ها و رنگها و هارمونی عناصر بایکدیگر
	آخر		ذهنی	سرزندگی	احساس شادابی و پویایی
کارشناسان	اول	مسکونی	ذهنی	خلاقیت	یک عنصر بسیار جذاب و کار آمد در خانه های مسکونی میباشد
	میانه		عینی-ذهنی	خاطره سازی	بازگشت به آن فضاها، عناصر یاد آور محیط های خاصی میباشد.
	آخر		عینی	تناسبات و کنتراست	تضاد و تفاوت سایه ها و رنگها و هارمونی عناصر بایکدیگر- بازگشت به آن فضاها، عناصر یاد آور و خاطره ساز محیط های خاصی میباشد.
مردم	اول	غیر مسکونی	ذهنی	سرزندگی	احساس شادابی و پویایی
	میانه		عینی	تناسبات	ریتم در بناها و هارمونی عناصر بایکدیگر
	آخر		عینی	کنتراست	تضاد و تفاوت سایه ها و رنگها
کارشناسان	اول	غیر مسکونی	عینی	رنگ مصالح نما	عناصری چون: آجر و سنگ و...
	میانه		عینی	تناسبات	ریتم در بناها و هارمونی عناصر بایکدیگر
	آخر		ذهنی-عینی	خاطره سازی	بازگشت به آن فضاها، عناصر یاد آور محیط های خاصی میباشد

در تبیین این یافته ها می توان گفت دیدگاه مردم با دیدگاه کارشناسان متفاوت است. مردم به ظاهر بناها توجه کرده و اولویت بندیشان براساس سلیقه شان میباشد همانطور که در جدول بالا مشاهده میکنید اولین اولویت آن ها در منازل مسکونی از نظر زیبایی شناسی رنگ، خاطره سازی و کمترین اولویت آن ها سرزندگی در فضا میباشد اما در نظر کارشناسان اولین خصوصیت مهم در بناهای مسکونی خلاقیت در رنگ بندی و خود بنا و آخرین گزینه کنتراست و تناسبات میباشد؛ که این مهم به علت تخصصی که در رشته خود دارند میباشد. کارشناسان بناها را براساس اصول علمی و تخصصی در طراحی که صورت گرفته است، توجه میکنند. در این میان پیش از بررسی راهبردهای کلی، توجه به یک موضوع مهم ضروری است و آن هم توجه به اولویت بعد اقتصادی این فضاهاست که صاحبان سرمایه را به سوی طراحی های شاخص سوق می دهد. این درحالی است که متخصصان توجه به زمینه محیط طراحی را در کنار سایر عوامل چون بعد زیبایی شناسی رنگها مدنظر قرار می دهند. گفتنی است که اعمال سلیقه و دخالت غیر کارشناسانه و حاکمیت فرهنگ بساز بفروشی گاه حیطة اختیار متخصصان و ذائقه مردم را تحت شعاع قرار می

دهد. این واضح است که نمی توان با الگوگیری صرف از انگاره های غیربومی که در شرایط اجتماعی _ اقتصادی و تاریخی _ سیاسی کاملاً متفاوتی با شرایط شهرهای ایران شکل گرفته اند، به تدوین راهنمای طراحی بدنه های شهری رسید. یکی از اصلی ترین مشکلات فرارو در این زمینه کمبود مطالعات پایه ای و اختصاصی است؛ بنابراین ضروری به نظر می رسد، با جستجوی هویت شهری به عنوان یکی از پایه ای ترین مطالعات مرتبط در این زمینه، در پی رفع این کمبودها بوده و به بازنشاسایی هویت های اصیل شهری در بسترهای جغرافیایی اندیشیده شود. بر همین اساس، این پژوهش با بررسی ابعاد نظری و پژوهش میدانی، عوامل مؤثر بر خلق یک نمای خیابانی زیبا و مطلوب از حیث زیبایی شناسی رنگ ها را در نمونه موردی پژوهش شناسایی نمود. در ادامه این روند به منظور بهبود وضعیت نمای خیابانی، اهداف و راهبردهای پژوهش به عنوان راهکارهای کلی، با در نظر گرفتن شاخص های اولویت بندی شده توسط مردم و متخصصان و با توجه به در نظر گرفتن رویکردی مشارکتی (در نظر گرفتن آرای مردم و تدقیق آن توسط متخصصان) راهکارهای زیر پیشنهاد میگردد:

- ایجاد خلق فضایی با هویت (با ایجاد هماهنگی در رنگ ها و ایجاد خط آسمان)
- ایجاد کیفیت بصری در فضای شهری (با ایجاد کنتراست رنگی و رنگ مطالح نماها اعم از مسکونی و غیر مسکونی)
- شکل دهی به خیابان با کمک عناصر زمینه ای (زمینه شکل دهی توسط المان ها و ایجاد کنتراست و ترکیب رنگی، به منظور به صرفه بودن و سرعت انجام کار همچنین ایجاد هماهنگی لازم در زمینه های مختلف)
- شناسایی و حذف عناصر از بین برنده زیبایی (همانطور که در تحقیق بیان شد خط آسمان نازیبیا و نبود کنتراست رنگی و همچنین عدم هماهنگی بناها از مهمترین عوامل هستند)
- یکپارچه سازی الگوهای پیشنهادی با هدف هویت بخشی به خیابان از طریق زیبایی شناسی رنگ
- دستیابی به انسجام، نظم و هماهنگی بصری از طریق ترکیب بندی رنگ ها در کل خیابان
- استفاده از عناصر هویت بخش در معماری ایرانی در نماها و جداره های شهری (توسط رنگ زمینه ای مصالح نما و کنتراست رنگی)
- ایجاد هماهنگی در جداره های مغازه های کنار خیابان از لحاظ زیبایی شناسی در ترکیب رنگ
- ایجاد فرمت خاصی برای ساخت ظاهر هر یک از ابنیه اعم از مسکونی و غیر مسکونی (این فرمت میتواند از طریق کنتراست رنگی صورت گیرد که از کم هزینه ترین موارد به شمار می آید)
- استفاده از متخصصان و هنرمندان برای ایجاد جداره های منسجم و یکپارچه (از طریق طراحی نماها توسط رنگ مصالح و ایجاد هارمونی بین جداره ها و کف و آسمان توسط حرکت خطوط رنگی)
- استفاده از وجود هنرمندان و متخصصان در امر طراحی و نقاشی جداره های خیابان (از طریق رنگ)
- ایجاد خوانایی (از طریق المان های خاص در خیابان یا ایجاد هر چه بیشتر عناصر نشانه ای مانند یک ساختمان با یک رنگ متفاوت)
- ایجاد فضاهای جمعی و فضاهایی به منظور سرگرمی در محیط (از طریق رنگ های خاص زمینه ای و فرهنگی)
- حفظ اصالت بناهای موجود و بازسازی و مرمت آن ها (این گزینه یکی از مهمترین عوامل در این خیابان به شمار می آید زیرا با توجه به اینکه بیشتر بناهای این خیابان را فضاهای غیر مسکونی تشکیل میدهند وجود منازل مسکونی و حفظ آن ها از لحاظ ترکیب بندی رنگی و زمینه ای به ماندگاری و خاطره خیابان کمک بسزایی میکند.

منابع

۱. شوبرحقیقی، مریم و علیرضایی، مهدی، ۱۳۹۵، تاثیر رنگ و نور در دید و منظر شهری، چهارمین کنگره بین المللی عمران، معماری و توسعه شهری، تهران
۲. اسلام و زیبایی های زندگی: رویکردی تحلیلی و تربیتی به سبک زندگی، دکتر داود رجبی نیا، صص ۹۶-۹۲، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله علیه، قم، چاپ اول، ۱۳۹۱
۳. معاونت شهرسازی و معماری شهردار تهران، راهنمای طراحی و کنترل نماهای شهری، ۱۳۹۳/
۴. عطارد، فرانک و کاشی، حسین، ۱۳۹۲، عناصر تشکیل دهنده نما و جداره ساختمان و شهر، اولین همایش ملی شهرسازی و معماری در گذر زمان، قزوین
۵. غضنفری پیمان، آرزو آزاده. شناسایی عوامل مؤثر بر طراحی بدنه های شهری با تاکید بر ابعاد زیبایی شناسی و کیفی نمونه موردی: بوستان ولایت، شهر ساری. معماری شناسی. ۱۳۹۷
۶. ادیب زاده، حامد و مکارخالص اهر، امین، ۱۳۹۶، بررسی زیبا شناسی در معماری، سومین کنفرانس سالانه پژوهش های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری، شیراز
۷. حبیب، فرح. (الف). طراحی منظر شهر در گذر تاریخ، مجله آبادی، ۵۳: ۵۳-۴۸.

۸. نقی زاده، محمد. ۱۳۸۱. زیبایی‌شناسی، فرم و فضای معماری و شهر، مجموعه مقالات گردهمایی زیبایی‌شناسی کاربردی، مرکز مطالعات و تحقیقات هنر وزارت ارشاد اسلامی، تهران.
۹. پاکزاد، جهان‌شاه. ۱۳۸۴، راهنمای طراحی فضاهای شهری در ایران، تهران: وزارت مسکن و شهرسازی.
۱۰. طباطبایی، ملک، ۱۳۹۰، جداره‌های شهری و نقش آن‌ها در فضاهای شهری، انتشارات آرمانشهر، تهران.
۱۱. وحدت، سلمان، سجاذزاده، حسن، کریمی مشاور، مهرداد. (۱۳۹۴). تبیین ابعاد مؤثر بر منظر خیابان به‌منظور ارتقای خوانش منظر فضاهای شهری؛ مطالعه موردی: خیابان‌های بافت مرکزی شهر همدان. فصلنامه مطالعات شهری، ۴(۵)، ۱۷-۳۶.
۱۲. دوبران، اسماعیل و ابراهیمی، نرگس، ۱۳۹۴، زیباسازی خیابان شهری با تأکید بر بدنه، تابلوها و نماها با استفاده از تکنیک SWOT نمونه موردی: خیابان سعدی وسط زنجان)، اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری، یزد.
۱۳. اسمعیلی فاطمه، چاره حو فرزین، حوریجانی نسیم. تحلیل و ارزیابی جداره‌های شهری با تأکید بر زیبایی‌شناسی بصری. با استفاده از روش شبکه بندی (نمونه ی موردی: خیابان انقلاب سنج). باغ نظر. ۱۳۹۹.
۱۴. پیرواولیا، مرجان، ۱۳۹۳، بررسی تاثیر جداره‌های شهری بر سرزندگی نمونه موردی: خیابان گل‌سار رشت، همایش ملی نظریه‌های نوین در معماری و شهرسازی، قزوین.
۱۵. جمالی فیروزه، حیدری چپانه رحیم. بحثی درباره شهرسازی پست مدرن. نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی (تبریز). ۱۳۸۰.
۱۶. ذکاوت کامران، طراحی خیابان شهری، تابستان ۷۱، آبادی سال دوم، شماره ۵.
۱۷. محدثه مرادیان استاد راهنما؛ میترا حبیبی استاد مشاور؛ ریما فیاضر راهنمای طراحی شهری انرژی کارا با تأکید بر جداره شهری (نمونه موردی: خیابان ۱۷ شهریور تهران).
۱۸. فرخیان، امیر و اردلانی، حسین، ۱۳۹۶، بررسی و تحلیل جداره‌های شهری با رویکرد زیبایی‌شناسی، سومین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری، شیراز.
۱۹. خاک زند، مهدی، محمدی، مریم، جم، فاطمه، آقابزرگی، کوروش. (۱۳۹۳). شناسایی عوامل مؤثر بر طراحی بدنه‌های شهری با تأکید بر ابعاد زیبایی‌شناسی و زیست‌محیطی (نمونه ی موردی: خیابان ولی‌عصر(عج) - شهر قشم). فصلنامه مطالعات شهری، ۳(۱۰)، ۱۵-۲۶.
۲۰. پیربائتی، محمدتقی و پیلهگر، الهام، ۱۳۹۴، اصول طراحی بدنه شهری با رویکرد زمینه‌گرایی، کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و زیرساخت‌های شهری، تبریز.
۲۱. موسوی سروینه باغی، الهه سادات و صادقی، علیرضا. ۱۳۹۵. ارائه فرایند طراحی جداره‌های شهری در جهت ارتقای کیفیت‌های بصری زیبایی‌شناسی منظر شهری، نمونه موردی: خیابان احمدآباد مشهد. مدیریت شهری، ۴۳(۱۵)، ۹۹-۱۱۴.
۲۲. یوسفیان جواد، نگاهی به مفهوم زیبایی‌شناسی. نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی (تبریز). ۱۳۷۹.
۲۳. امیرشقایق، شاهین و تیزقلم زوزی، سعید و طلائی، اسماعیل، ۱۳۹۲، بررسی زیبایی‌شناسی از ذهن تا عین، و از ادراک تا مفهوم در معماری، کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و توسعه پایدار شهری، تبریز.
۲۴. کریمی محمدصادق، مرادی ابراهیم. بازساخت ابعاد عینی و ذهنی زیبایی‌شناسی معماری اسلامی در دوران معاصر. مطالعات هنر اسلامی. ۱۳۹۹.
۲۵. مهدی اصل‌فلاح، سیدرضا مرتضایی، ۱۳۹۳، بنیان‌های طراحی در زیباسازی شهری، هنر معماری قرن (وابسته به موسسه فرهنگی هنری معماری قرن).
۲۶. حسین بحرینی، حسین خسروی، ۱۳۹۳، راهنمای طراحی فضاهای شهری: جداره فضای شهری (جلد ۱)، موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.
۲۷. مژگان حسنی کوچکی، کورش سلیمی، ۱۳۹۵، راهنمای طراحی جداره‌های شهری: نقش رنگ و بافت در منظر جداره، ناشر: مانی.
۲۸. کامبیز رزقی، مریم رزقی، ۱۳۹۲، تحلیل فضاهای شهری، ناشر: اول و آخر.
۲۹. اردلانی، حسین و خاکی زاده، ثمره، ۱۳۹۵، تحلیل سیمای کالبدی جداره از منظر زیبا شناسی نمونه موردی خیابان فردوسی همدان، چهارمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه ریزی، معماری و شهرسازی، تهران، مهرداد کریمی مشاور، شبنم سینا، ۱۳۹۶، ارتقای کیفیت محیط شهری با استفاده از شاخص رنگ، معماری و شهرسازی، آرمان شهر، شماره ۲۱.
۳۰. میرزایی، مریم، موحد، خسرو، ۱۳۹۹، تاثیر رنگ ساختمان‌های درمانی بر کاهش استرس و طول درمان بیمار (نمونه موردی بیمارستان کوثر شیراز)، فصلنامه پژوهشی تخصصی شهرسازی و معماری هویت محیط، دوره ۱، شماره ۳.

مطالعات طراحی شهری و پژوهش‌های شهری

فصلنامه علمی تخصصی مطالعات طراحی شهری و پژوهش‌های شهری

سال پنجم، شماره ۴ (پیاپی: ۲۱)، زمستان ۱۴۰۱